

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ОРГАН НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА
СЕДМИЧНИК ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

Адрес: София, ц. ул. „Св. София“ № 2 тел. 8-29-83 сметка 110-11 БМБ — Софийски градски клон

БЪЛГАРСКА ПАТРИАРШИЯ

СВ. СИНОД

№ 2663

31 МАРТ 1960 ГОДИНА

СОФИЯ

ВЕЛИКДЕНСКО ПОСЛАНИЕ

„Защо търсите Живия между мъртвите? Няма Го тука, но възкръсна“ (Лук. 24:5—6).

Възлюбени в Господа чеда,

С такива думи се обърнаха небесните ангели към жените мироносици в ранното утро на Христовото възкресение. Тази радостна ангелска вест за Живия и подир смъртта Христос хвъркна като възторжено чуруликаша пролетна птичка в зората на онзи най-хубав Божи ден и кацна най-напред в сърцата на обичащите Господа св. апостоли, които сами скоро видяха Възкръсналия и от личен опит се убедиха в истинността на чудото. Тяхната проповед с ликуваща радост тръгна от душа в душа и разгласяваше навред въодушевяващата вест за Христовото тържество над злото и смъртта.

Оттогава тя се носи заедно с веселия великденски камбанен звън по градове и села и обикаля надлъж и нашир земята, за да внася успокоение в тревожните сърца, да окриля отпадналите духове, да утешава изнемогналите от болестите и страданията на живота вярващи люде и да запалва най-светлите надежди за блажено безсмъртие въпреки смъртта.

„Защо търсите Живия между мъртвите? Няма Го тука, но възкръсна.“

Каква утешителна дълбочина има в тези кратки, но безкрайно радостни ангелски слова! Жив е нашият Спасител, защото Той е Бог и има вечен живот в Себе Си! Това значат ангелските слова: „Защо търсите Живия между мъртвите?“

А какво значат пък думите: „Няма Го тука, но възкръсна“? С тях се разкрива човешкото естество на Христа. В тях се говори за възкръсналото Му тяло. И тъй, в словата: „Защо търсите Живия между мъртвите? Няма Го тука, но възкръсна“ се съдържа цялата необозрима тайна на Христовата бо-

гочовешка личност. В тях ангелите ни представят Спасителя като вечно жив Бог и като човек, приел немощна плът, която прославил. Това е и нашата вяра в Иисуса Христа. Ние Го изповядваме като Богочовек.

Но къде е тук утехата за нас? Утехата се крие в това, че Христос победи смъртта и ни дари живот вечен. С възкръсването на Неговата плът Той внесе живот в умъртвената от греха човешка плът. „Както в Адама всички умират, тъй и в Христа всички ще оживеят“ (1 Кор. 15:22). Залогът за всеобщото възкресение е възкръсналият Христос.

Възлюбени, днешният тържествен празник ни напомня, че чрез Иисуса Христа ние всякога ще бъдем истински живи и тук, на земята, и след смъртта. Ние затова се и причастяваме с Неговите животворящи Тайни, с Неговите пречисти Плът и Кръв, за да имаме в себе си Неговия живот, съгласно думите Му: „Който яде Моята плът и пие Моята кръв, има живот вечен, и Аз ще го възкреса в последния ден“ (Иоан. 6:54). Затова и се стремим да сме в общение с Неговия Дух, следвайки гласа Му: „Който е жаден да дойде при Мене и да пие“ (Иоан. 7:37)! При блаженото общение с Него ние започваме още тук да дишаме въздуха на възкресението.

Братя и сестри, над нас и над нашите скъпи покойници грее най-светлата надежда — Христос, нашият Живот и нашето възкресение! Какво да въздадем на Господа за всичките Му благодейния към нас? Псалмопевецът ни подсеща какво да сторим. Чашата на спасението да приемаме и името Господне да призоваваме (Пс. 115:3—4). Да пребъдваме във вяра, в благочестие, в единение с Бога, в често

изповядване на греховете си, в причастяване с тялото и кръвта на Господа и особено в ежедневно общуване с Него чрез благодатните средства на молитвата. Нека Му принасяме хвалебна жертва! Нека Го прославяме с делата си! Св. Атанасий велики говори: „Каквото Той ни е дал за наше осветение, с това сме длъжни и ние да Го прославяме“.

Ние сме длъжни още да молим възкръсналия от мъртвите Подател на живота да дарува мир на тоя свят и да прогони зловещите призраци на войната, вещаещи смърт. Защото смъртта е противна на жи-

вота. Нека тъкмо в празника на живота, във великия ден на възкресението и безсмъртието, усърдно да помолим Подателя на всяко дихание и живот да умири света и да ни дарува възделения мир, та да можем под Неговото благодатно озарение да осъществяваме високите цели на своето земно съществуване.

Да помним „Господа Исуса Христа от семето Давидово, Който възкръсна от мъртвите“! (2 Тим. 2:8).

Христос воскрес!

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА СВ. СИНОД

† КИРИЛ

ПАТРИАРХ БЪЛГАРСКИ

ЧЛЕНОВЕ:

† Видински **НЕОФИТ**
 † Доростолски и Червенски **МИХАИЛ**
 † Врачански **ПАИСИЙ**
 † Търновски **СОФРОНИЙ**
 † Варненски и Преславски **ИОСИФ**

† Ловчански **ФИЛАРЕТ**
 † Старозагорски **КЛИМЕНТ**
 † Сливенски **НИКОДИМ**
 † Неврокопски **ПИМЕН**

Бележка. Това послание, по решение на Св. Синод, да се прочете от църковните амвони на Великден.

† В. Търновски **СОФРОНИЙ**

По повод Богородичния акатист

С тези думи Църквата, когато се чете Богородичният акатист, величае Майката Господня, св. Богородица.

Нека да размислим върху смисъла на тия думи.

Миналият 19-ти век обогати с големи придобивки човешкото знание из областта на естествените науки. Научни експедиции, при най-тежки условия за живот и научна работа в далечни и неизвестни до тогава страни, обогатиха общата съкровищница на културното човечество.

Смели пътешественици и естествоизпитатели тръгнаха по всички континенти на земното кълбо, по морета и океани, по планини и пещери, по които се намират вечни снегове и ледове, дълбоки пропасти, ями, реки, угаснали и действащи вулкани, за да изследват и научно да представят на човечеството тайните и законите на битието, хармонията, красотите и неизброимите разнообразия в чудното единство на природата, която, по нашата вяра, Върховният Творец и Законодател, Върховният Архитект и Художник, Бог, е създал с творческото си слово — **ДА БУДЕТ!**

Радвай се, лествице,
 по която Бог от небето слезе;
 радвай се, мосте, по който живущите
 на земята човеци преминават на небето!

Един от тия смели пътешественици и естествоизпитатели е и Александър Хумболт

При изследване на една дълбока със стотици метри пропаст няколко души от експедицията, спуснати с въжета, не могли да излязат от тая пропаст, защото въжето се скъсало. Тогава хората, които били горе над пропастта, изплели набързо една лествица (стълба) от дебели въжета, спуснали я в пропастта и по тая лествица един по един благополучно излезли на повърхността човеците, които рискували да загинат на дъното, гдето останали безпомощни, откъснати.

В подобна дълбока яма и тъмна пропаст са изпаднали пред Бога и нашите прародители Адам и Ева, след като са нарушили Божията заповед и са яли от дървото за познаване добро и зло. (Бит. 3:5—6). Те поискали да станат богове и да знаят всичко не по положителния път на синовната любов и послушание към Своя Баща и Творец — Бога; не по пътя на безкрайното нравствено съвършенство до богоподобие (Мат. 5:48), гдето да намерят своето вечно блаженство, за което били и предназначени, а поискали да станат богове и да знаят всичко по

лукавото внушение на съблазнителя — сатаната, който прелъсти Ева, вемайки образа на змията. За това нарушение, което е първородният грях на прародителите, те били изгонени от рай. Положението на Адам и Ева след изгонването им от рай било много тежко, като положението на ония изпаднали в дълбоката и непрогледна пропаст. Но ето пак Бог е, Който им протегнал ръка за помощ, като е дал обещание да им изпрати Избавител — Месия, Който ще спаси човешкия род. И понеже нарушението на Божията заповед е дошло чрез жената, Бог обещал, че пак чрез жената ще дойде Месия — Избавителят, Който ще смаже главата на змията, т. е. на злото, сатаната, и ще спаси човешките от греха, проклятието и смъртта (Бит. 3:15). Това Божие обещание се е изпълнило в лицето на св. Дева Мария, Която Бог избрал между всички жени, като най-честнейша от Херувимите и най-славнейша от Серафимите, в която второто лице на Пресвета Троица — Словото, Син Божий, се воплоти чрез Духа Светаго и стана Човек, за да избави човешките от пропастта на първородния грях.

Между Бога и Човека, между небето и земята по този начин е била спусната една спасителна лествица — стълба, по която Бог от небето слезе на земята, за да обожи човека и да го възнесе горе във висините на Божественото съвършенство, знание и блаженство.

И както един учител на Църквата — Блаж. Августин — пише, че Бог не пожелал да спаси човека без участието на самия човек, то в онова време, „когато се изпълни времето, Бог изпрати Своя Син, Който се роди от жена и се подчини на закона, за да изкупи ония, които бяха под закона, та да получим осигурението“ (Галат. 4:4—5).

Бог извърши спасението от дълбоката пропаст на грехопадението чрез св. Дева Мария, която се яви истинска небесна, спасителна лествица — стълба, по която Бог, Спасителят слезе на земята.

Затова и Църквата днес я възпява с тия думи: радуй се, лествице небесная, еюже сниде Бог (Радвай се, Лествице небесная, по която Бог слезе от небето).

В тези песнопения на акатиста св. Дева Мария-Богородица се нарича още мост, по който човешките се превеждат през широката житейска река на земята на другия спасителен бряг на живота в небесния живот.

Нека да размислим и върху тия думи!

След едно шумно отпразнуване в цяла Франция и Европа на 25-годишния си юбилей, прочутата актриса, наречена тогава „Звездата на Франция“, Сара Бернар, получила покана да отиде и в Америка, за да чуят и видят нейното голямо изкуство и там.

Заедно със сестра си и голяма трупа от нейния театър, Сара Бернар пристигнала на американския бряг, посрещната като царица на театралното изкуство. Големи и малки градове в Америка се надпреварвали, кой по-напред да я покани и да се наслажда на нейното изкуство.

Един ден тя била поканена в един малък град, който бил разположен на десния бряг на голямата многоводна река Мисисипи, гдето обещала да отиде заедно с цялата си театрална трупа.

Но в последната минута, когато всички вече били заели местата си във влака и артисти, и обикновени пътници, и множество любители на театралното из-

куство, машинистът на локомотива отказал да тръгне, защото реката придошла с толкова големи води, че вълните достигали вече до горните върхове на многобройните ракли на дългия мост и доближавали самите релси, поради което не било безопасно минаването на влака до насрещния бряг.

Машинистът поискал с договор да бъде осигурено неговото семейство в случай, че той загине във водите на голямата река.

Сара Бернар веднага подписала и договор, и чек до Банката в полза на семейството на машиниста в случай на нещастие. И така той се съгласил да потегли през моста.

Но, докато се водили тия преговори, вагоните на влаковата композиция останали празни: и артисти, и пътници, и любители на изкуството се отказали да пътуват от страх да не би мостът да се срути.

Като видяла това малодушие, Сара Бернар, която била добра християнка, силно вярваща в Бога и в небесната закрила на св. Дева Мария Богородица, взела със себе си само сестра си и една част от театралната трупа, качила се в самия локомотив и казала на машиниста:

— Ти християнин ли си?

— Християнин съм.

— Ти вярваши ли в Христа и в св. Дева Мария?

— Вярвам, — отговорил машинистът.

— Тогава — тръгвай, и не бой се! — заповядала Сара Бернар.

И когато, при голямото учудване и безпокойство на изпращачите, локомотивът изсвирил последния си сигнал и тръгнал бавно по дългия мост на Мисисипи, Сара Бернар и придружаващите я християни-артисти се прекръстили и запяли химна на св. Богородица „Аве, Мария“!

Когато локомотивът благополучно преминал релсите и на последната ракла от моста и спрял на гарата на другия бряг, хилядното множество посрещачи било уплашено от голям шум на брега — последната мостова ракла с голям трясък се срутила и потънала в дълбоките води на голямата река. Както за Сара Бернар, и артистите, така и за машиниста, и гражданите-посрещачи, това спасение било истинско Божие чудо, извършено по молитвите и застъпничеството на св. Дева Мария Богородица. Която вярващите пътници през моста призовавали с всичкото си сърце, с всичката си душа.

Църквата оприличава св. Дева Мария на мост, построен над житейската голяма река, по който човешките на земята безопасно могат да минават и преминават, за да достигнат другия бряг на живота — там горе в небесните селения на вечния живот, гдето душите на Божиите угодници лицезреят самото Бога-Отца на светлините, и се радват с неизказана духовна радост.

Затова днес Църквата възпява в акатиста св. Дева Мария с думите: „Радуй се, Мосте, преводяй сущих от земята на небо — Радвай се, мосте, по който живущите на земята преминават на небето!“

Прочее, да благодарим на Бога, Който в Своя непостижим за човешкия разум благ промисъл ни спусна спасителната лествица в лицето на св. Дева Мария, Която и направи мост, за да преведе вярващите християни през вълните на житейската река до тихия и спасителен бряг на Своето пристанище — царството Христово.

Преподобни схимонах Зотик Преображенски

Бележитият народен будител схимонах Зотик е родом от с. Ахлаторлий, Одринска Тракия, Адриано-полска епархия.¹ Водим от желание да се посвети на монашески живот, постъпил послушник в стария Търновски манастир „Св. Троица“, където някога била просветната школа на св. Патриарх Евтимий Търновски. Тук престоял три години. После отишъл в Рилския манастир и приел монашески постриг с име Зосима.² С желание за по-голяма просвета посетил влашкия манастир „Калдрощан“ и молдавския манастир „Черника“, където бил ученик на иеромонах Серафим, възпитаник на знаменития възродител на румънското монашество — молдавския старец-схимник архимандрит Паисий Величковски. Близко до Букурещ — центърът на гръцката освободителна организация „Филики етерия“, монах Зосима с религиозен и патриотичен огън се включил в тази „Етерия“, „Завера“ — „бунт за вяра християнска“, и бързо се озовал в скита „Лаку“ на Св. Гора — Атон. Миряни и духовни лица, особено монаси, били посветени в Гръцката завера. Цариградският патриарх Григорий благословил въстанието и то избухнало на 25 март 1821 г. Турците обесили Григория на патриаршеската порта в Цариград. Обесени били и някои митрополити, игумени, монаси. Като участник в това гръцко въстание, което продължило осем години, и о. Зосима бил подгонен и заловен от турците. Заедно с двама свои ученици прекарал три месеца в Сереския затвор, а после бил пуснат с предупреждение да не се връща в Св. Гора и да не сзаклятнички против турците. Тогава той дошъл за кратко време пак в манастира „Св. Троица“ край Търново. От 1821 до 1825 г. учителствувал в Търново, Горна Оряховица и с. Ловнидол, Севлиево.³ По това време монах Зосима се запознал в старопрестолния град с Велчо Джамджията. За 750 гроша откупил от търновския владика-грък, Иларион Критянин (1821—1838), изоставения и запуствал Преображенски манастир край града, започнал възобновяването му и приел великата монашеска схима — схимонашество — с името Зотик. Митрополит Иларион му издал следното игуменително писмо: „Смирение мое известует чрез сега показателнаго и игуменителнаго писания, како на 1825 год по месеца октомврия отиде на светаго монастыря Светаго Преображения, що е на Дервента; и като виде хисапа на того монастыря и постави господина Зосима монаха игумен на того светаго монастыря, да игуменува в него не смущенно, и да устроява и да умножава монашеските неща, движими же и недвижими, без да не може некой да го смущава като си чивирдисва, и без да има воля той да продаде или да харижи, или да усвои некои монашески неща, или да натовари борч на монастыря, без хабер и воля кириаршеска. Должен же ест той да дава на всяко лето в митрополии с покорно слово дванадесет гроша и една ока кафе и две кила ечемик, каквото и другите монастыри, и во известни сем стана това игуменителное писание, и далеса на реченаго монаха и игумена свещенаго монастыря светаго Преображения Кир Зосима. 1825 октомврия 26. Търновскы Иларион, во Христа молитвувател.“⁴

Игуменът схимонах Зотик събрал около 20 души монаси, повече негови ученици, и възобновил Преоб-

раженския манастир. Той написал и манастирски устав, който е копие на уставите, които въвели в своите манастири учениците на отца Паисия Величковски.⁵

Гръцкият владика от Търново скоро започнал да питае умраза към неуморимия народен труженик отца Зотика и го заплашил с църковно наказание, ако не престане да чете и проповядва на български език вместо на гръцки. Населението от Търново и околните села, жадно да слуша богослужение на разбран език, се стичало в близкия Преображенски манастир. В 1834 г. о. Зотик и Велчо Джамджията отворили второ българско училище в Търново в келията на църквата „Рождество Пресвятия Богородици“ и поставили за даскал в него Стойко Абаджи от с. Самоводене, Търновско, а за негов помощник — даскал Петко, ученик на отца Неофита Рилски от Габровското училище. В началото на 1835 г. игуменът отстъпил за нуждите на българското келийно училище търновския преображенски метох.⁶ Той предоставил за народното дело напълно манастира си и монасите си, и бил във връзка с всички игумени на Търновските манастири. Докато в Плаковския манастир се събирали главните дейци на Велчовата завера и кроели там тая героична летопис в нашата история, тук — в Преображенския манастир, уста Митю Софиялията, главен архитект на турските крепости в Балканския полуостров, голям, но малко известен българин, строел централната манастирска църква и с помощта на отца Зотика, Велчо Джамджията и др. завераджии набрал около 2000 момчета, тайно посветени в Заверата, за поправяне уж на Варненското кале, разрушено през Руско-турската война в 1828—1829 г.

Предателството на Велчовата завера и трагичния край на това сзаклятие покрусили пламенния духовник-родолюбец и просветител схимонаха Зотика. Известно време и той бил задържан от турските власти в Търново. През 1837 г. върлувала чумата и покосила хиляди хора из Търновския край. Настанал глад. Сироти деца, нещастни старци и жени идвали за храна в манастира. О. Зотик отворил широко манастирските хамбари. Братята-монаси месици хляб и раздавали на нещастните храна през едно малко прозорче на северните манастирски порти, нарочно направено, за да се избегне опасността от зараза. Прозорчето и днес стои. Игуменът ходил да нагледва и утешава болните. Тръгнал да утеши и заболелите от тая болест във възобновения от него Арбанашки манастир „Св. Никола“. Трогателна била раздялата му с манастира и братята-монаси: сургитта на Рождество Христово, след Св. Литургия, той свикал всички монаси в игуменарницата, предал им отечески напътствия и им съобщил, че идущия четвъртък — в деня на неговия Небесен ангел св. мъченик Зотик презвитер — е, ужидаемия ден, в който ще стане с мене едно събитие, но... да бъде волята Божия. Сега ще отида в Търново да нагледам болните братя. Искам да отида и видя какво става от страшната болест и в манастира „Св. Никола“ в Арбанаси“. Със сълзи на очи всички му се поклонили, целунали за благословия ръката му и се разделили.⁷ В Арбанаси о. Зотик се заразил и умрял. Това е отбелязано на стр. 3 в Кондиката на

същия манастир: „... Надзирателя на манастира преподобнейшаго отца нашего Зотика... и игуменката сестра наша Теодора се преставиха о Господе през 1837 година“. Монаси от неговия манастир дошли и взели тленните му останки за погребение. На гроба му поставили каменно кръстче със следния надпис: „Схимонах Зотик, первый игумен и ктитор сего общаго жития и манастиря. Почина о Господе в лето 1837, декемврия 30 ден“. Кончината на схимонаха Зотика е отбелязана и в края на устава на Преображенския манастир, стр. 11: „Преставися отец наш Зотик в лето Господне 1837, декемврие 30“.

Двадесет дни след смъртта на отца Зотика братята-монаси от Преображенския манастир, след лична към Бога молитва, избрали за игумен Архимандрит Герасима и изборът бил утвърден от Търновския митрополит Иларион. Новият игумен записал в манастирската кондика следното: „Да се знай, кату ся престави старец Зотик, поемам аз Герасим игуменството, януария 20 ден, 1838 година“.

Името на преп. схимонах Зотик, възобновител и игумен на Преображенския манастир — молитвеник

и постник, чист и строг подвижник, борец за свобода на вяра и на род български, пръв учител на малките българчета в Търново, пламенен ревнител на българското възраждане, верен пазител на родния език, мъдър наставник на монасите, голям благодетел на бедните, благ утешител на болните, — и днес с благоговееен трепет, с преклонение пред светлата му памет и героичния му подвиг се произнася из Търновския край.

Архимандрит Нестор

¹ Жития на светните, списани на славянски език от св. Димитрий, митрополит Ростовски, превел и допълнил Недю Жеков, м. декември, Пловдив, 1905, стр. 570; Недялко Каранешев, История на общежителния манастир „Св. Преображение Господне“, Търново, 1927, стр. 26.

² Мирското име на схимонаха Зотика не е известно.
³ Янка Николова и арх. Трифон Тунев, Търново — пътеводител, София, 1958, стр. 32.

⁴ Игуменителното писмо се съхранява в манастирския музей, грижливо подреден от научните сътрудници на Търновския окръжен народен музей.

⁵ Уставът се пази в манастирския музей.

⁶ Н. Каранешев, цит. съч., стр. 53.

⁷ Н. Каранешев, цит. съч., стр. 58—59.

За молитвата

Молете се един за друг, за да се изцерите; голяма сила има усърдната молитва на праведника (Як. 5:16).

В Своята голяма грижа и промисъл за спасението на човешките души Бог ни е дал много средства за наше улеснение. Едно от тези средства е молитвата. Нещо повече, ние не само имаме право да се молим за себе си, но сме длъжни да се молим и един за други. Наистина, кой няма да се моли от душа и сърце за оздравяването на своето болно дете, майка, баща, съпруг или съпруга?

Достатъчно е да си спомним как хананеянката получи от Христа великата милост да оздравее дъщеря ѝ от неизцерима болест (Мат. 15:22—28).

В Библията обаче, имаме случаи, където молитвата на известни праведници се изисква от Бога като необходима, за да получат някои лица прощане и да намерят милост у Бога. „А сега върни жената на мъжа ѝ, защото той е пророк, ще се помоли за тебе, и ти ще бъдеш жив; ако пък я не върнеш, знай, че непременно ще умреш, ти и всички твои“ (Бит. 20:7). „И помоли се Авраам Богу, и Бог изцери Авимелеха, и жена му“ (Бит. 20:17). В книгата Иов 42:8 четем: „И моят раб Иов ще се помоли за вас,

защото само неговото лице ще приема, за да не ви отхвърля, задето говорихте за Мене не тъй вярно, както Моят раб Иов“.

Посочените два случая са достатъчни, за да се уверим в силата на молитвата на онези праведници, които са намерили милост и благоволение пред лицето на Господа. Таква праведници винаги е имало по лицето на земята.

Прочее, нека прибъгваме до молитвата като средство да получаваме небесни милости и помощ било за себе си лично, било за нуждаещи се наши близки. При това нека се молим не само лично ние, но също така да прибъгваме и до молитвите на наши близки, които смятаме, че са по-праведни пред Бога от нас. Онзи, който е заповядал да се молим един за друг, Той няма да остави нашата молитва без съответно внимание. Искайте и ще ви се даде, търсете и ще намерите, хлопайте и ще ви се отвори! (Мат. 7:7).

Прот. Стефан П. Попов

Музикоучителят Жеко Павлов

Друг изтъкнат църковен певец и издател на нотирани псалтиркиен сборник е Жеко Павлов, роден на 25 март 1850 г. в с. Карахюсеин (сега Страцимир), Варненско, починал на 3 юли 1927 г. в гр. Варна. Той бил син на известния свещеник Павел Москов. На 11 годишна възраст Жеко Павлов заминал за Варна и там получил първоначалното си образова-

ние в гръцка прогимназия. Тогава във Варна е имало българско училище. Притежавайки хубав мелодичен глас още като ученик ходел в катедралната църква да пее и канерва при главния гръцки църковен певец Никола Зунарополос. Това му помогнало да научи добре псалтирката и да стане самостоятелен певец. По-късно той усвоил и църковно-славян-

ското пение. Към това време Балчишкото училищно настоятелство го поканило за учител и певец в гр. Балчик. Там служил няколко години. След освобождението на България, пак се завърнал във Варна, където бил назначен за певец в храма „Св. Архангел Михаил“. Едновременно с певчеството Ж. Павлов работил и като учител. Той, заедно с един негов приятел открили българско училище за варненските българчета. Скоро бил назначен за учител по български език и в турското, арменското и гръцкото училища. По този случай през 1892—93 г. му се наложило да изготви и издаде гръцко-българска граматика, която дълги години служела за ръководство на учениците от споменатите училища. През 1908 г. бил повикан за певец в Бургас. По същото време бил поканен и за учител в Цариградската духовна семинария, но предпочел да отиде в Бургас, където останал на служба до 1912 година. В същата година се преместил пак във Варна като певец в църквата Св. Никола и останал там до 1924 година. Оттук нататък до края на своя живот той пеел в храма „Св. Богородица“ в същия град.

Жеко Павлов е виден представител на църковно-певческото изкуство. От 1923 до 27 г., няколко години по ред през ваканциите съм слушал неговото пение. Притежаваше красив, сочен и висококачествен глас с прекрасен теноров тембър. Пеенето му беше тихо, умилително и завладяващо. Крайно скромен и учтив в обръщенията си с хората, той отбягваше да дига шум около своята личност. В лицето му винаги се появяваше оттенък на стеснение и неловност, когато някой заговаряше за хубавото му пение. Лично съм констатирал неговата скромност и благородство при една църковна служба с негово участие в гр. Варна през 1925 г. Той остави незаличими спомени в паметта на онези, които са слушали високохудожественото му пение. Ето какво казва за него протоиерей Р. поп Димитров от с. Черни връх в писмото си от 4. IV. 1956 г. до Сливенския митрополит Никодим: „Имал съм случай да чуя пеенето на много църковни певци, но като пеенето на Жеко Павлов не съм чул и досега. Той бе певец, владеещ до съвършенство източното пение. Особено като запееше „Иже херувими“ и стигаше до „Троице“, богомолците занемяваха от религиозен възторг и възхищение. Жеко Павлов пееше първи тенор, гласът му беше божествен. Той ръководеше курс по пение в гр. Бургас, който продължи цели три години от 1907 до 1910 г. Този курс следвах и аз, като млад църковен певец. Заслугата на Ж. Павлов не бе само тази, че беше несравним певец, който пееше божествено, но и тази, че подготвяше певчески кадри...“

Ж. Павлов владееше много добре теорията на източното църковно пение и с устройваните от него певчески курсове подготви много ученици, които продължиха неговото дело. Теоретическата му подготовка и владението правилата на византийския невмен правопис го насърдчиха да напише и издаде свой псалтикиен сборник, който на времето бе очакван с голям интерес.

Псалтикийната му книга, напечатана в гр. Варна, през 1907 г. носи заглавие: „Псалтикия, Триод и Пентикостар, съдържаща всичко що се пее от Неделята на митаря и фарисея до Неделята Всех святых. Приложения: евангелските стихирни, херувимски песни и причастни за Преждеосвещението.

Съставена според най-добрите и избрани издания.“

Псалтикийата е посветена на Негово Високопреосвещенство св. Варненския и Преславския митрополит Симеон.

В предисловието на сборника Ж. Павлов точно определя характера на своята музикална дейност, като казва: „От самогласните стихирни, слави, тропари, кондаци, катавасии и канони, с кратки и просторни ирмоси, едни съм нотирал сам, други поправих според изискванията на мисълта, а трети — като: Возбранной воеводе, Повеленно тайно, Се жених грядет, Егда славнии ученици и т. н., които се пеят неизменно и стереотипно, съм просто преписал без никакво изменение на паралагията“.

Проучвайки обстойно от музикално гледище съставените от Ж. Павлов песнопения, се вижда, че авторът се е справил добре както с правописа, тъй и с мелодичните форми на отделните им колена. Но поради това, че преди повече от едно столетие същите тези подправени песнопения били мелодически оформени от музикоучителите на Рилската певческа школа, певческата практика бе успяла да ги наложи в съзнанието на изпълнителите и на слушателите с установените от по-рано певчески изрази. И затова, изпълнявани така според новосъздадените от Ж. Павлов музикални формации, те внасяли известно смущение в съзнанието на певците и разколебавали създаденото единство в църковното пение. Въпреки че църковната власт ги бе одобрила за печатане и разпространение, певците по вътрешна интуиция не възприемали направените в тях корекции, вследствие на което тази псалтикия не можа да си пробие път. Получи се така, че от една страна певческата практика отхвърлила поправките, които фактически не засягали по същество общата конструкция на песнопенията, а от друга страна се създаде равнодушно отношение и към другите хубави композиции на Ж. Павлов, които би следвало да влязат в църковна употреба. Като една от причините за такова отношение към сборника на Ж. Павлов се считат прекомерно употребяваните от него двоускорения, както в собствените му творби, така и в коригираните песнопения. Двоускоренията фактически не допринасят нещо особено за мелодическата красота на песнопенията, а само усложняват израза на търсените от автора излишни извивки, които забъркват певците, и разколебават стабилността на позицията им към основните тоналности на гамата през време на изпълнението, когато те се стараят да не изпуснат нишката на влизащите в единицата време съставни части (трите нотни знака, съставляващи триола). Този сложен изпълнителски процес, който държи пеца в постоянно напрежение, дава своите отражения върху художественото ниво на певческото му изкуство. Последното е свързано със спокойното душевно състояние на пеца, които трябва повече да мисли за художествени постижения, отколкото да следи с настръхнало внимание да не би да пропусне някое двоускорение и да изгуби ориентацията си в нотните знаци.

Прегледах също така и литографираните ръкописи, намиращи се в Института за музика при БАН. И в тях се чувствува стремежа на Ж. Павлов да внесе нещо ново в славите на минейника чрез интересни преплитания на диатоническите мелодии с хроматически елементи и обратно, които могат да

се окачествят като ценна проява на неговото творчество.

Що се отнася до често употребяваните двоеускорения в качеството на украса, те, както казахме и по-горе, не внасят съществена промяна в строежа на употребяваните в ирмологическото и стихирарическото пение колена, а само затрудняват гладкото изпълнение както на паралагията, така и на мелоса. Те говорят за личния вкус на автора и за желанието му да доближи българското църковно пение до ориенталския изпълнителски маниер. Но нашата певческа практика, която винаги е пречуввала и изглаждала в българското музикално съзнание прекомерните източни украси според създадената предиспозиция от вековните традиции на народнопесенното ни изпълнение, не можа да асимилира предлагания от Ж. Павлов маниер. За музикологията обаче неговите корекции и преработки имат известно значение, като опит да се посегне върху неприкосновеността на установените у нас мелодически византийски форми, до които по-рано никой не се е докосвал. Тази смелост допадала на някои певци, които гледали със симпатия на реформаторската му дейност и се радвали, че един българин внася нов елемент в църковното ни пение, за да съживи някои музикални изрази, считани от мнозина за остарели. Според тях не бивало вечно да се придържаме и да пеем по създадените от гръцките музикоучители образци, а че и ние българите следва да внесем в църковното пение нещо свое.

Жеко Павлов доказва, че е способен да преработва по свой начин на изпълнение дадени готови песнопения. Той е създал и други собствени произведения, от които по-известни са: Милост мира, Ангел вопиеше и др., но в Преждеосвещенната му литургия не намираме негови пападически творби, за да се видят

възможностите му и в тази област. Включените и сборника литургийни песнопения „Нине сили небесния“ и „Вкусите и видите“ са чужди композиции, макар и да са посочени като негови с уговорката „по подражание“. „Подражанието“ предполага по-голяма самостоятелност в творчеството на подражателя, за да се види поне в някои пасажи собственият му оригинален почерк. „Нине сили небесния“ на стр. 196 и „Вкусите и видите“ на стр. 207 са преводи на Рилската певческа школа от съчиненията — първото на Теодор Фокейски (гл. П. Сарафовия сборник, стр. 617), а второто — на Иоана Кладова (гл. П. Сарафовия сборник, стр. 629). В случая Ж. Павлов едва ли е имал намерение да представи чуждите съчинения за свои, понеже, както е казано в предговора, той не оспорва, че „онези песнопения, които се пеят неизменно и стереотипно, ги е преписвал без никакво изменение на паралагията.“

В заключение ще отбележим, че новаторските опити на Ж. Павлов не можаха да се развият в по-голям мащаб, поради липса на благоприятни условия, които биха подкрепили и насърчили музикалните му прояви в това направление. Затова анализирайки и проучвайки неговото църковно-певческо творчество музикологът остава с впечатление, че при наличието на такива вродени музикални способности, каквито е притежавал Ж. Павлов, той би постигнал много повече.

Все пак тези му опити послужиха за подтик на псалтикосите от следващото поколение да тръгнат по неговия път. Такъв бе Архимандрит Амвросий, за когото писахме в „Църковен вестник“, брой 25 от 27. VI. 1959 г. и който със своите нововъведения в църковното пение, бе отишъл по-далеч от своя предшественик.

Петър Динев

Преди сто двадесет и пет години. Габровското училище

Навършиха се сто двадесет и пет години откакто бе основано първото българско класно училище в Габрово. Първите стъпки на това училище са неразривно свързани с името на родоначалника на новобългарското училище иеромонах Неофит Рилски. С откриването на габровското класно училище са свързани и имената на българските възрожденци Априлов и Палаузов, по това време видни търговци в Одеса, а тъй също и на братя Мустакови, търговци в Букурещ.

Обаче за нас от църковно-историческо гледище са твърде важни и някои малко известни данни от предисторията на това училище. Както е известно, габровското класно училище било открито в началото на 1835 година. Петнадесет години преди това църковното настоятелство при храма св. Иоан Предтеча, тъй наречената Каменска църква, имало в своя фонд „Издигане сграда за ново училище в Габрово“ сумата 300,000 гроша, сума извънредно голяма за това време. Тая сума била събирана грош по грош благодарение усърдието на председателя на църковното настоятелство архимандрит Гервасий, когото народът наричал архимандрит поп Гено-

знайки го още от времето, когато бил свещеник, преди да овдолее и приеме монашество. На 21 март 1833 година Търновският митрополит Иларион положил основния камък на бъдещето габровско класно училище и когато Неофит Рилски дошел за първи класен учител в Габрово, новата училищна сграда била вече напълно завършена.

Безспорно е, че и преди о. Неофита Рилски, и преди класното училище в Габрово е имало училище и учители. От запазени стари кондики и спомени днес е известно, че през 1766 година в Габрово е учителствувал иеромонах Теодосий, брат на Рилския манастир. Училището се помещавало в сградата на Рилския метод в Габрово. След Теодосия в същия метох учителствувал иеромонах Порфирий, пак от Рилския манастир. Нямаме обаче данни, кои са били учители през времето от 1770 до 1810 година. Трябва да се предполага, че и през това време в будния балкански градец Габрово е имало училище, вероятно пак при метоха на Рилския манастир или при общата стая на църквата св. Иоан Предтеча и че учителите са били пак духовници.

Както е известно, в първото десетилетие на XIX век руските войски преминали Дунава и навлезли в поробена България. Това траяло до 1812 година. Няколко години преди това османлиите нападали българските селища, опожарявали ги, избивали населението. Такава участ сполетяла и Габрово през 1810 година. Нещастното му население се разбягало по близките балкански селца и колиби. През тия опасни времена габровският свещеник поп Вълчо приютил при себе си част от оцелялото си паство в с. Жълтеш и там открил килийно училище. През 1813 година габровци пак се върнали в Габрово. Открито било наново училище с учител поп Васил. След него учители в габровското килийно и начално училище били: църковният певец хаджи Генчо Пашето, поп Велчо Грудов, поп Денчо поп Икономов, църковният епитроп дядо Добри Павлов, свещеник Миховски, иеродиакон Иеротей и свещеник Серапион поп Икономов.

Интересното е, че габровци побързали да дадат просвета не само на момчетата, но и на момичетата. Известно е, че през 1825 година в Габрово вече имало девическо училище с учителка презвитера поп Симеонова и Колювица поп Иовювана, първата била съпруга на свещеник Симеон, а втората свещеническа снаха.

През 1827—28 година в Габрово се подвизавал като учител рилският монах Гавриил Рилец. Той бил твърде начетен за времето си църковник и учител. Въвел в училищата руското произношение на буквите ъ, ъ, я и ъ. Гавриил Рилец е известен и с това, че първи предложил в Габрово да бъде изграден един общ метох — такъв на Рилския и Светогорските манастири, като при метоха бъдат отделени нарочни стаи за училище, на учителите да се плаща от общата църковна каса, а бедните деца да се издържат напълно от църквата. Гавриил Рилец казва:

— „Нека помогнем да изучим и сиромашките деца, които не могат да плащат месячина и да хранят учителите“.

Проповедта на о. Гавриила успяла. Той склонил по-първите хора на Габрово. Било отредено място при Светогорския метох, местността Семчево. Започнали габровци да струпват и строителни материали за бъдещето училище. Обаче за нещастие о. Гавриил умрял от върлуващата по това време

холера и благородното му дело останало незавършено.

Иеромонах Неофит Рилски учителствувал в Габрово две години и четири месеца, от 1 януари 1835 година до 6 май 1837 година. Още през 1833 година о. Неофит бил изискан от Априлов и Палаузов да бъде изпратен на специализация в Румъния. Търновският митрополит Иларион дал съгласието си. Априлов и Палаузов възложили на о. Неофита да състави граматика на български език и да преведе взаимоучителните таблици, тъй като новото габровско училище трябвало да бъде вече не килийно, но взаимоучително, по подобие на руските и европейски училища по това време.

В началото на 1834 година о. Неофит Рилски бил вече в Букурещ, завършил превода и изучил взаимоучителните таблици. Девет месеци по-късно той се върнал в Габрово, снабден с препоръчителни писма от братя Мустакови и митроп. Илариона Търновски и, както казахме, в началото на 1835 година открил първото българско класно училище. По същото време младият богослов Кипиловски съставил учебник-катехизис за българските училища, издаден на български от архимандрит Гавриила, игумен на манастиря Бистрица, в Румъния, в полза на габровското училище.

Отначало о. Неофит Рилски преподавал по руските взаимоучителни таблици, докато пристигнат от Бялград напечатани преведените от него на български такива.

Габровското училище запали високо факела на новобългарската просвета и хвърли светлина по цялата страна. Скоро такива училища били открити и в други селища, като Копривщица, Самоков, София, Търново, Пловдив, Карлово, Сопот, Калофер и много други места.

През 1840 година по искане на Одеското българско настоятелство били изпратени да се учат в Одеската семинария и се подготвят за образцови учители на новобългарските училища, едни от първите ученици на о. Неофита Рилски, именно — Добри Чинтулов от Сливен, Илия Грудов от Габрово, Христо Тодоров от Трявна и Атанасий Георгиев от Панагюрище.

Константин П. Тулешков

ХУДОЖЕСТВЕН ОТДЕЛ

Спасителният кораб

Градът Александрия беше световно тържище. Кораби от всички културни страни стоеха на котва в неговото пристанище. Плодове и стоки от всяка държава лежах за продан в огромните му магазини. Тежният търговски кораб от Сиракуза или Остия, гръцката хептера, грубоватата лодка от бреговете на Африка — всички те бяха добре познати на александрийския търговец, и от всички от тях той трупаше огромни печалби.

Градът, близък до Рим и Константинопол, беше световно известен; и третият патриарх на Църквата имаше своя престол в него. Много знаменити отци бяха там предстоятели, най-забележителни от които са св. Атанасий и св. Кирил, мъже — неустрашими борци за Божията истина. Във времето, за което пиша, а то беше в края на шестия век, те имаха достоен приемник в лицето на Иоан, който, поради неговото необикновено милосърдие, е известен под името св. Иоан Милостиви. Той обичаше бедните с

неутолима любов; за тях той правеше много жертви и, накрай, жертвува самия себе си. В техните молитви той търсеше единствената и достойна награда.

А Бог рядко издига един свет човек, проявил се в някоя добродетел, без да му даде благоприятна възможност да се прослави тая добродетел. Така беше със св. Иоан. Понеже най-характерна черта на неговото сърце беше любвеобилното му милосърдие, той имаше, повече от всички други, поле и простор, за да го прояви. Случи се тъй, че Александрия, за да бъде сякаш, наказана, задето се беше възгордяла поради богатството си и поради дързостта на своето сърце, да изпита ужаса на един мъчителен глад. Богатият, наистина, отделяше нещо от своето богатство за бедните в Христа братя, но любовта на добрия патриарх сияеше над всичко. Недоволен от разходваните големи суми от личната му каса, той продаваше съдове, покъщнина и дори дрехите си, и получените от тях средства раздаваше на гладуващите. Всеки ден стотици бедни биваха нахранвани пред вратите на неговото жилище и хората се чудеха откъде патриархът намира сили да подпомага толкова нуждаещи се.

Но една сутрин, когато св. Иоан даваше нареждане да бъдат раздадени на народа, както обикновено ставаше, зърнени храни и хляб, неговият иконом се приближи и със сълзи на очи каза: „Ваше Блаженство, няма какво повече да се раздава; няма нито жито в хамбарите, нито сребро в касата“.

„Тогава, — каза патриархът, — Бог ще се погрижи за своите, и аз ги поверявам Нему. Иди при банкера Атанасий и ми заеми от него 10 таланта сребро; моят Бог и Учител ще ми помогне да му се отплатя с лихва“.

Старият предан служител токущо беше излязъл да изпълни поръчението на патриарха и някой съобщил, че един богат човек, Теодор, добре познат в града, иска да говори с Иоана. Тоя човек силно желаше да бъде ръкоположен за дякон, но имаше една пречка, която тук ще обясна. Онова време, пък и днес, има закон в църквата, който запрещава мъж, който два пъти е женен, да бъде допускан до тайнството свещенство. Теодор беше именно два пъти женен. Той и преди беше се обръщал към Иоана с молба да бъде ръкоположен, но му беше отказано; сега, мислеше си той, му се представя благоприятен случай да повтори това си искане.

„Ваше Блаженство, — каза той, обръщайки се към Иоана, — може би се досещате с каква молба съм дошел при вас. Моето желание да приема свещения сан е толкова силно и сега, колкото преди, и, макар веднаж да ми беше отказано, аз се осмелявам за втори път да се явя пред вас. Колкото нередно да би било моето ръкоположение, то ще бъде богато възмездено за църквата и съм готов да сторя това. Ако Ваше Блаженство възложи ръце върху мене, приемайки ме по тоя начин в свещеното слу-

жение на дяконството, ще Ви заплатя 10 таланта в злато, за да бъдат облекчени глада и мизерията на бедните“.

Докато Теодор говореше, патриархът беше в голяма вътрешна борба. Такава голяма сума той не може да придобие по друг път; ако я имаше, той би могъл да подкрепи много нещастни семейства, които инак неминуемо ще загинат. Той мислеше за радостта на майката, която разделя цял хляб на изгладнелите си деца: на бащата, който се връща в своя дом с голяма крина жито; на стотиците бедни, които е нужно да се нахранят, за да бъдат спасени от гладна смърт. И всичко това може да се постигне още сега, стига да бъде прието предложението на Теодор. Но, продадена по такъв начин благодатта на Св. Дух, ще рече да се повтори, в известен смисъл, грехът на Симон Магесник — оня тежък грях, за който св. Петър не би могъл да каже друго, по-обнадеждащо слово: „Покай се за това си зломислие и помоли се Богу: може би, ще ти се прости помисълът на твоео сърце“ (Деян. 8:22). Теодор, разбира се, не можеше да чете мислите на патриарха, но от изражението на неговото лице той долавяше, че нещо става в душата му: може би предложената сума е малка! Тогава — вместо 10, той предлага 100 таланта злато.

Патриархът, дълбоко натъжен, се обърна към него с тия слова: „Не, мой сине. Бог запрещава дори да помисля, че мога да Му служа, като срещу пари продам благодатта на Св. Дух. Докато аз седя на тоя апостолски трон, дякон ти никога не ще бъдеш. Но това, което Бог не ще приеме като подкуп, Той е готов да го приеме като доброволен дар. И аз те съветвам да раздадеш тия пари на бедните, които са в голяма нужда; те ще те благославят в тоя свят, и Той, Който, бидейки богат, обедня заради нас на всеослушание ще изрече и за тебе благословените думи „Гладен бях, и Ми дадохте да ям“ (Мат. 25:35).

„Не, — отвърна Теодор, — аз ще си отнеса парите, щом не ми се дава онова, което искам срещу тях“. И той излезе твърде недоволен.

„Аз съм сигурен, — каза Иоан след малко, като беше се помолил, — че Господ ще спаси бедните“. И едва що изрече тия думи, при него се втурна ковчезникът със сияещо от радост лице.

„Ти носиш от Атанасия (банкерина) пари?“ — запита патриархът.

„Много повече от това, далече много повече от това“ — викна старият човек. — „Един Сиракузки кораб, тежко натоварен с храни, е на пристанището. И тоя ценен товар е изпратен от църквата в Сиракуза за църквата в Александрия“.

„Слава Тебе, Господи!“ — извика Иоан. — „Наистина покоряването на Бога е по-добро от жертвата. Нека още сега отидем да видим това богато съкръвище“.

Превод: † М. К.

КАКВО Е ПОТРЕБНО

Попитали някого мъдър човек:

„Какви ни: какво е потребно да правим доволни да бъдем, от скърби далеч и с радост в живота си ний да се славим?“

„Във леност не стойте! — отвърнал им той. — Трудът е и радост, и сила, и здраве. И още: на битки зловещия вой от всички човеци да бъде забравен.“

Йорд. п. Илиев

Светците

А. Круглов

Колко вяра, колко сила
и победа над плътта! —
За тях няма смъртта жгло,
за тях сладка е смъртта.

Вярата им е искрица,
що в живота ни пламти!
О, поне една частица
и мен, Господи, прати!

Ст. Ваклинов

ОТЗИВИ И ВЪВЕЖКИ

ПОДВИГЪТ НА ЧЕТИРИМА СЪВЕТСКИ ВОИНИ

В последно време светът бе удивен от безпримерния подвиг на четирима съветски воители. Дни наред вестниците във всички страни по света разказваха и още разказват за тяхната героична борба с бурите в Тихия океан и за тяхното мъжество в бедствието.

На 17 януари край Курилските острови се развихрила страшна буря, вятърът достигнал до 50 км в секунда. Огромни вълни бушували в океана. Един съветски шлеп бил отнесен от бурята. На него били четирима съветски млади воители — Асхат Зиганшин, старшина на шлепа, най-възрастният, едва 21-годишен, Филип Поплавски, Анатолий Ключковски и Ивай Федотов. Четири пъти шлепът бил насочван от вълните към стърчащи над водата скали и четири пъти героичните млади воители напъргали сетни сили и отклонявали шлепа от скалите. Но горивото се свършило. Моторите спрели. Шлепът станал играчка на огромните вълни, които го отвели навътре в океана. Занемял и радиопредавателят на шлепа. Последната вест, предадена от четиримата воители и доловена от радиоприемниците на островите била: „Моторите работят с пълна мощност. Борим се с урагана и течението. Настроението на екипажа бодро. Старшина на шлепа Зиганшин.“ И толкова. Напразни били усилените търсения по вода и въздух — шлепът изчезнал в океана. Бурята влязла много дни и шлепът бил отвлечан все по-навътре в огромната океанска шир. И затекли дни на удивително мъжество, на чудна издържливост, на безпримерна сила на духа, на затрогващо другарско отношение. 49 дни шлепът се носил по водната стихия. Не може без вълнение да се четат описанията на преживяванията на четиримата доблестни млади съветски воители. Двете кутини консерви, двете ведра картофи и малкото буре с прясна вода били свършено незначителен запас за 49-те дни. Съдържанието на двете консервни кутини при крайно оскъдни дажби било изядено за 16 дни, започнала дажбата от четвърт картоф на човек, сварен и размит в мал-

ко вода. По половин чашка, а по-сетне и по две глътки вода била дневната дажба. По-нататък стигнали до „обед“ през ден. Но дошъл ден, когато вече нямало нищо за ядене. Тогава в морска вода почнали да варят изрезки от ботушите си, сварени били и ремъците и другите кожени части на намирацията се на шлепа акордеон. И при това бедствено положение между четиримата не възникнал никакъв спор, никой не изразил недоволство и никой не бил овладян от отчаяние. Всеки един от тях смалил от теглото си 20—25 кг. Повечето време лежали, за да не губят напразно сили за движение и тихо си разказвали героични дела на смели мъже, за съветски герои, четели намирацията се на шлепа книга „Мартин Идън“ на Джек Лондон. Кораби се мяркали в океана и отминавали без да забележат даваните им от четиримата воители сигнали. Ден по ден силите им отпадали. Несломимият дух на съветски воители и неугасващата вяра във великата им родина крепели живота в изтощените тела. И най-сетне: спасени! На 7 март самолетни мотори загъмели над шлепа. Дадените сигнали били забелязани. Явили се и върголетите. Появил се американският самолетносач „Кирсардж“. Четиримата воители били спасени. И от този момент техният удивителен подвиг загъмел по света. Мъжеството им бе достойно, опенено. Възхитената мисъл на милиони люде по света бе насочена към тях. Кметът на Сан Франциско им връчи златни ключове на града. Председателят на Министерския съвет на СССР Никита Сергеевич Хрущов им изпрати възторжена телеграма. Хиляди телеграми от заплени от подвига им хора от всички страни се изпращат до тях. Снимките им влязоха в страниците на всички вестници по света. А родната им устрои тържествено посрещане, каквото подобава на сърцати мъже, на героични човече, на смели патриоти

И.

КРАТКИ ИСТОРИЧЕСКИ СВЕДЕНИЯ ЗА ШВЕДСКАТА ЦЪРКВА

По-голямата част от Скандинавския полуостров се населява от шведите — потомци на древните свен и ети — мъжествен, грудолобив и талантлив народ; неговият дух се е закалил и укрепнал в борбата със суровата природа.

Сведения за първите християни в тази северна воинствена страна се появяват от девети век. От Северна Германия, от Норвегия и Дания, идвали тук пламени проповедници на словото Божие.

Историята е запазила само няколко имена на тези първи проповедници на християнството в Скандинавия. Сред тях най-виден деятел е Ансгар, който е един от основоположниците на Шведската църква.

Ансгар се е родил в 801 година в Пикардия — Северна Франция. Той е съединявал в себе си живия галски

сангвинически темперамент с безстрашното на приморски жител-пикардиец. Още от ранно детство у Ансгара се ражда чувството на християнска ревност — да проповядва сред езичниците. В 815 година той постъпил в Корбейския манастир (във Вестфалия). Човек с изтъкнати способности, той бързо овладял онези знания, които би могъл да му даде средновековният манастир и неговият ярък ораторски талант го направил твърде популярен в германските земи. В 829 година се осъществила мечтата на пикардийския юноша: по поръчение на император Людовик Благочестиви той отпътувал за дивите скандинавски земи. Тази отговорна мисия била поверена на толкова младия монах, понеже никой не се съгласявал да отиде в страната на воинствените викинги (варяги).

Началото на пътуването не предвещавало на смелия мисионер нищо добро: още по пътя за Швеция той бил ограбен от варягите и встъпил на шведска земя без да има каквото и да било продоволствие или пари. Обаче това не заставило Ансгара да се върне назад. Мисионерът извършил пътешествие във вътрешността на Швеция, хранейки се с подаяния, като последен бедняк, и проповядвайки Евангелието на езичниците — ети. Накрая, той проникнал при краля и, предавайки му пълномощията си от императора, водел преговори за изкупуването на пленените християни. Като изгълнил спешно своята мисия, Ансгар се върнал във Вестфалия.

В 858 година Ансгар, тогава Хамбургски архиепископ, отново пристигнал в Швеция. И в това второ пътешествие на Ансгара била основана Шведската църква. Ансгар многократно проповядвал пред жителите на страната; той благовестувал също пред шведските князе, а веднаж, явявайки се в събрането на шведските представители — сейма, произнесъл пламенна реч, убеждавайки ги да се въведе в Швеция християнството. Неговите слушатели били поклонници на древните скандинавски божества — Едн, Тор и Фрей, на които се принасяли човешки жертви. Всеки швед отивал по няколко пъти в Упсала, където в главния езически храм се принасяли кървави жертви, а в свещената гора постоянно висели по дърветата 72 трупа на хора, заклани в чест на Едн. Дори личната обίδα към някого трябвало да се измие с кръв.

Преди излизането в сейма Ансгар бил предупреден, че го очаква смърт и за пари му обещали да го подпомогнат в бяството. Историята е запазила мъжествеността отговор на Ансгара: „Аз нищо не давам за своя живот, защото той принадлежи на Всемогъщия Бог. Чиего дело аз изпълнявам; Той може да ми го отнеме, когато Му е угодно“. И Ансгар се върнал и от това пътешествие невредим. Той починал в 865 година в Бремен.

По време на пребиваването си в Швеция Ансгар обрнал в християнството твърде значителен брой жители и основал в Швеция иерархия, намираща се в каноническо подчинение на Хамбургския архиепископ. Към това време се отнасят също преговорите на Ансгара с крал Олф, по време на които били определени условията за разпространение на християнството в Швеция. Съгласно решението на сейма, на християнската религия била предоставена свобода за проповед. От това време започва периодът за разпространение на християнството в Швеция.

Бавно, но неотклонно християнската религия започнала да овладява сърцата и умовете на войнствените и простодушни хора на севера. Особено се усилила християнската проповед в единадесетия век; в 1001-ва година, за пръв път в историята на Швеция, приел християнството един от кралете — Олф Скетконунг. След това надошли в Швеция голям брой мисионери от Англия, Германия и други страни. В 1066-та година в пределите на кралството вече се наброявали около 1100 храмове и по голямата част от населението изповядвало християнската религия. В 1075 година, при крал Инг, рухнали стените на кървавия храм в Упсала, а след това християнството било провъзгласено за държавна религия — „основен закон“. В историята на Швеция се започнала нова глава.

Първоначално Рим подчинил Шведската църква на датчаните. Не много след това патриотичното шведско духовенство започнало неуморна борба за национална църковна независимост, която в течение на няколко века оставала без успех. Нещо повече. Дания поробила и политически шведския народ.

В 1521-ва година избухнало национално въстание под ръководството на Густав Ваза, което много бързо се увенчало с успех: датските войски били изгонени от Швеция, а заедно с тях избягал в Дания и архиепископ Густав Тролле. След това правителството на Густав Ваза провело „редукция“ — конфискация на църковните земи. По това време в Стокхолм се появила лютеранска проповед. Главни проповедници на реформацията били Олаус Петри и неговият брат Лаврентий и младия пастор Лаврентий Андре. Първото изискване на Олаус Петри било богослужението да се извършва на роден език. „Ние, шведите, — казал той, — сме също Божий народ, както и всички останали, и нашият език ни е даден от Бога“. За чест на шведския реформатор, трябва да отбележим, че той решително отхвърлил насилието в религиозните въпроси. „Никой не трябва да се заставя или

принуждава да извършва богослужението на шведски език, или пък въобще да се заставя да слуша словото Божие... — заявявал той. — Всяка проповед само тогава принася полза, ако тя се слуша доброволно, а не по принуждение“.

Между това събитията се развивали с необикновена бързина: в 1527-ма година двама от католическите епископи били принудени да напуснат Швеция, а на 5 януари 1528-ма година без разрешението на папата били посветени трима нови епископи. Те били ръкоположени от единствения останал в Швеция епископ Педерни Магин Вестероски, имащ каноническо посвещение (бил ръкоположен в Рим). От тези епископи, ръкоположени на 5 януари 1528 година, е заемствувала приемството си цялата съвременна шведска иерархия. На 6 юни 1533 година Лаврентий Петри (роден брат и съратник на Олаус) бил възведен в сан архиепископ на Упсала — примас на Шведската църква, а в 1536 година Съборът в Упсала официално провъзгласил скъсването с Рим. Реформацията успяла напълно в Швеция.

Густав Ваза, един от най-забележителните държавни дейтели в историята на Швеция, провеждайки с твърда ръка политиката за църковна реформация, в същото време бил предпазлив и внимателен и съумял да избегне както грубите оскърбления на религиозните чувства, така и необуздания фанатизъм. По негово настояване Съборът от 1529-та година разработил програма, която предвиждала постепенно опростяване на религиозните обреди. Към края на живота си крал Густав успял по такъв начин да реформира пълния порядък на църковния живот, че Шведската църква вече никак не се отличавала от немските лютерански общини, обаче това обновление на църковния живот преминало без онези страшни кръвопролития и сътресения, каквито станали в Германия. Със смъртта на Густав Ваза (1560 г.) се завършил първият етап на шведската реформация.

В 1617-та година било издадено Еребруското постановление, което забранявало на католици да живеят в Швеция; също така и протестантите, отпаднали от своята Църква, подлежали на незабавно изселване от страната. В 1630 година Швеция влязла в Тридесетгодишната война и била главна опора на лютеранската коалиция. През тази война крал Густав-Адолф загинал в битката при Люцен и до днес той си остава в очите на своите единоверци като знаменосец и мъченик за протестантската идея. Кръвта, пролята в Тридесетгодишната война от хиляди смели шведски войници, направила лютеранството национално религиозно изповедание в Швеция.

В 17-ти век окончателно се завършва процеса за „одържавяването“ на Шведската църква.

Централизацията на Църквата изиграла известна положителна роля в шведската църковна история: благодарение на нея шведите избягнали раздробяването на своята Църква на секти, положение твърде характерно за някои други протестантски общини. В средата на шведското духовенство имало не малко хора, озарени от светлината на благодатта. Към тяхното число принадлежи епископ Еспер (баща на известния мистик Емануил Сведенберг), живял в 18-ти век. Своего архиепископско служение епископ Еспер означавал с дела на истинска християнска любов, а своите дълбоки религиозни преживявания запечатал във високопоетически псалми, които и до днес влизат в сборника на свещените песнопения на Шведската църква.

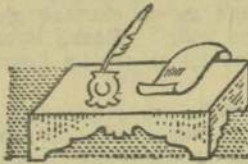
През последните години шведското духовенство проявява интерес към международния църковен живот и неговите представители активно участвуват в борбата за мир. Това показва, че в Шведската църква има много хора с добра воля, движени от горещи чувства на християнската любов към човечеството.

По време на посещението (1959 г.) в Москва на шведска църковна делегация, нейните членове се молели заедно с руските православни вярващи и изразявали своя възторг и умиление пред духовната красота на православно богослужение. Те изразявали също пожелания, щото връзките между двете църкви занапред да укрепват и се развиват.

Руската православна църква се отнася към Шведската държавна църква с дълбоко уважение за нейното хилядолетно верно служение на своята родна страна и народ.

ЖМП, кн. 11/1959

Превел: Прот. П. Памуков

ЦЪРКОВНА И ОБЩЕСТВЕНА ЛЕТОПИС

У НАС

Из Св. Синод. На 29 март, във вторник, Св. Синод в пълен състав откри заседанията на пролетната си извънредна сесия.

Негово Високопреосвещенство В. Търновският Митрополит Софроний вседушно благодари на всички, които са имали любезността да го поздравят по случай имения му ден — 24 март — и им молитвува от Бога крепко здраве и всяко благополучие в живота.

Централният съвет на Българския Червен кръст е взел решение да изпрати чрез Гръцкия Червен кръст лекарства и медикаменти на обща стойност 50,000 лв. в помощ на пострадалото от последните наводнения гръцко население.

Помощ за пострадалите от земетресението в гр. Агадир. Централният съвет на Български Червен кръст е решил да изпрати на пострадалите от катастрофалното земе-

тресение в гр. Агадир — Мароко хранителни продукти, одеяла и други материали на стойност 50,000 лв.

Съобщение: По случай 25 години от завършването курса на 15-я випуск на Пловдивската духовна семинария през 1935 година, поканват се випускниците на другарска среща, която ще се състои на 18 септември 1960 година в гр. Пловдив. Умоляват се випускниците да се обадят писмено за подробности на протоиерей Георги Д. Чакъров, църквата „Св. МАРИНА“ — гр. Пловдив.

Поправка. В брой 44/1959 на „Църковен вестник“, стр. 11, по вина на дописника, е допусната грешка. В дописката „Из живота на Неврокопската епархия“ изразът „На обеда произнесоха тостове Г. Чапкънов, д-р Никола Кожухаров и Митрополит Пимен“ да се чете „На обеда произнесоха тостове Г. Чапкънов, д-р Константин Г. Даскалов и Митрополит Пимен“.

В ЧУЖБИНА

Посещението на Н. С. Хрущов във Франция. На 22 март т. г. по покана на президента на Франция генерал де Гол пристигна в Париж председателят на Министерския съвет на СССР Никита Сергеевич Хрущов. На летището Орли той бе посрещнат от президента де Гол, министър-председателя Мишел Дебре, министри, дипломатическия корпус и много други официални лица. На Н. С. Хрущов при посрещането му, при пребиваването му в Париж и при посещенията му в много градове из Франция бе оказано възторжено внимание от страна на свободолюбивия френски народ, който го приветствува като ръководител на правителството на великия Съветски съюз и като неуморим борец за мир и дружба между народите.

Събитията в Южноафриканския съюз. Кървави стълкновения са станали в Южноафриканския съюз. Негърското население е обявило бойкот на системата на паспортите, въведени от правителството с цел да се ограничи движението на африканците извън определените за тях райони. Те са дали израз на протест по особен начин — хиляди негри се явявали пред полицейските участъци и заявявали, че нямат паспорти, не желаят таква и се предоставят за арестуване. Полицията се намесила и почнала стрелба срещу невъоръжения народ. Били убити 170 и ранени над 400 африканци. Тези изстъпления над беззащитния африкански народ предизвикаха гневен протест от страна на цялата световна общественост.

Обединена арабска република. На вакантния коптски Александрийски патриаршески престол е бил избран нов патриарх — Кирил VI Според каноните на Коптската църква патриархът се избира из сред монасите със сан не по-горе от комос (архимандрит). Новият патриарх Кирил е бил почитан и известен монах; той прекарал шест години като отшелник в египетската пустиня и след това бил игумен на манастир в Горен Египет. След избора му за патриарх, той е бил ръкоположен за епископ, подир което се е състояла интронизацията му на древния патриаршески престол на Коптската църква.

Етиопия. Църквата в Етиопия е била въздигната в патриаршество. За пръв патриарх-католикос е избран Адис-Абебският архиепископ Василий. Тържествената интронизация на патриарх-католикос Василий се е състояла в Каирския катедрален храм и е била извършена от Негово Блаженство Коптският патриарх Кирил VI.

Оригинален новогодишен подарък. По случай Новата 1960 година министърът на отбраната във Венецуела,

Южна Америка, подарил на своите единадесет колеги-министри по една картеница, заедно с хиляда патрона.

Като съобщават тоя интересен случай, вестниците подчертават — колко несигурни са министрите за своите постове, ограждайки се с картеници от народа.

Произведено е непробиваемо стъкло. Както съобщава агенция „Ройтер“ от 5. I. т. г. било е произведено непробиваемо стъкло. Главната съставна част на това ново стъкло е полиетелен. Хвърлен камък към стъклото причинявал само огъване, след което стъклото се връщало към своето първо положение. Удари с юмрук или дърво, също непробивали стъклото. Най-характерно в това стъкло е, че пропуска и ултравиолетовите лъчи, докато досегашните стъкла пропускали само светлинните и топлинни лъчи, а изолира ултравиолетовите. Тая нова цена придобивка има огромно значение при слънчелечение — сега и при затворен прозорец ще може да става лечение и ползуване от слънчевите лъчи, тъй като ултравиолетовите лъчи, имащи главно лечебно свойство, свободно ще минават през новите стъкла.

Грамадни размери на неграмотността в Азия. Векове наред азиатските народи са били експлоатирани от западно-европейските страни. Населението е тънело в безправие, в материално и морално страдание. За да попречат на азиатските народи да се събудят, колониалистите са ги държали и държат в невежество. Достъпът на деца от азиатски произход в училищата е бил забранен.

От няколко години наред, обаче потиснатите азиатски и африкански народи твърдо вървят към своето цялостно — политическо и културно освобождение.

По сведения на ЮНЕСКО, 98% от населението в Азия е неграмотно. Сега ЮНЕСКО е изработил програма, по силата на която отпочва редовно и системно ограмотяване на азиатското население с оглед до края на 1980 година да бъдат ограмотени 155,000,000 души.

Редактор Йордан П. Илиев